

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТИКИ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота є важливою складовою навчального процесу, котрий сприяє активізації засвоєння знань, умінь та навичок, їх практичній реалізації, допомагає формуванню у студентів уміння навчатися, і водночас є ефективним засобом опанування навчального матеріалу у вільний від занять час.

Мета — сприяти засвоєнню навчальної програми дисципліни “Основи журналістики” в повному обсязі, формуванню самостійності як особистісної прикмети та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні планувати, систематизувати та контролювати власну перспективну та повсякденну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння комплексу знань, умінь і навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх практичне застосування при виконанні творчих індивідуальних завдань і робіт, а також виявлення недоліків та упущень у системі знань із предмета “Основи журналістики”.

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни визначається навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни “Основи журналістики”: підручником, навчальними та методичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектом лекцій тощо.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Основи журналістики” організовується з дотриманням таких вимог:

- обґрунтування необхідності завдань загалом, а також конкретного завдання зокрема;
 - надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
 - надання можливості студентам виконувати творчі роботи, що відповідають умовно-професійному рівню засвоєння знань, не обмежуючись стандартними завданнями;
 - підтримання постійного зворотнього зв'язку зі студентами у процесі виконання самостійної роботи.
- Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та кількість балів, які можна отримати за це, визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (розділ “Самостійна робота студентів”).

Підготовлено кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри міжнародної журналістики та слов'янських мов *П. П. Алексеевим*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародної журналістики та слов'янських мов (протокол № 3 від 12.10.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Алексеев П. П. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Основи журналістики” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 27 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план, методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни “Основи журналістики”, питання для самоконтролю, критерії оцінювання знань студентів при підсумковому контролі, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

Організація та контроль за процесом і змістом самостійної роботи, її результатами здійснюють викладачі кафедри.

Оцінки (бали) за виконання різних видів самостійної роботи фіксуються викладачами і доводяться до відома виконавців.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТИКИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Масовий інформаційний потік і журналістика Вступ до курсу. Історія виникнення, становлення світової та української журналістики
2	Засоби масової інформації. Масовий інформаційний потік. Засоби масової комунікації. Зміст поняття журналістика
3	Твори художні та документальні. Поняття про види і жанри в літературі та журналістиці. Література художня та документальна. Жанри – інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні
4	Відмінність оповідання і нарису. Жанри в публіцистиці. Поняття про стиль у журналістиці
5	Організація редакційної та видавничої роботи в журналістиці. Редакційне завдання та творчий пошук працівників редакції
6	Змістовий модуль II. Культура журналістики та її функції
7	Види роботи сучасного журналіста, методи збирання інформації
8	Морально-етичні засади в роботі журналіста. Соціальна відповідальність журналіста, його орієнтація в своїй творчості на сприяння духовній єдності народу України
9	Професійна етика та психологія журналістського спілкування
10	Триєдина сутність журналістики: історико-художня, соціально-економічна та практична. Ідеологічний аспект в роботі журналіста та сучасні фінансові реалії. Вихід безпосередньо на практичний результат як головна мета в роботі журналіста
	Журналістика економічна, політична, міжнародна, фото-, радіо- і тележурналістика
	Разом годин: 54

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ КОЖНОЇ ТЕМИ

Змістовий модуль I. Масовий інформаційний потік і журналістика

Тема 1. Вступ до курсу. Історія виникнення, становлення світової та української журналістики

Поняття про журналістику як вид громадської діяльності та академічної дисципліни у вищому навчальному закладі.

Виникнення журналістики у стародавньому Римі, її розвиток у XVII–XVIII ст., пов’язаність її в середньовіччі із релігією; італійський монах Савонарола (XV ст.), українське козацтво; про-топол Авакум (XVII ст.)

Першодрукарі Й. Гутенберг, І. Федоров. “Апостол”. Винайдення телеграфу – 1832 р., фотографії – 1839, телефону – 1876, звукозапису – 1877, радіо – 1895 р., телебачення.

Ідеологічні засади журналістики в історії: свобода преси, соціальна відповідальність, демократія і народність, ідеологічна і політична різноманітність та підпорядкованість тощо.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Роль і місце журналістики в сучасній світовій культурі.
3. Сучасні радіо та телевізійні програми. Мої вподобання.
4. Охарактеризувати сучасні періодичні поліграфічні видання.

Питання для самоконтролю

1. Сутність поняття “журналістика”, її значення в сучасній культурі.
2. Поясніть співвідношення понять “українська література” та “українська журналістика”.
3. Як пов’язана журналістика з іншими соціальними дисциплінами?
4. Розглядаючи сучасну газету (за власним вибором), які ви вбачаєте в ній історичні релікти, передумання.
5. Визначити ідеологічні та політичні функції конкретного видання, каналу на телебаченні.

Тести для самоконтролю

1. Модель журналістики як конкретно-історичне явище. Історичні феномени в культурі — це журналістика (чи ні):

- а) “Акта публіка” стародавнього Риму; дубао Китаю X ст.;
- б) звернення до народу Савонароли, Авакума, Петра Могили;
- в) “Relation Adler”, “Відомості”;
- г) всі відповіді правильні, але різняться історичним змістом.

2. В історії розвитку журналістики передували:

- а) пражурналістика, протожурналістика;
- б) народна публіцистика; листування політичних опонентів; літописи;
- в) демократизація шрифтів у друкуванні і регулярність видання;
- г) усі відповіді правильні.

3. Критерії, яким повинна відповідати сучасна журналістика:

- а) гуманітарно-демократичний напрям; демократизм і народність;
- б) соціальна відповідальність; масовість і популярність; патріотична спрямованість;
- в) політична ангажованість; елітарність; космополітизм;
- г) остання відповідь неправильна.

4. Найважливіша роль в сучасній журналістиці:

- а) виробничо-економічна;
- б) регулююча; духовно-ідеологічна;
- в) інформаційно-комунікативна;
- г) важливі всі ролі.

5. Така з функцій у сучасній журналістиці не є продуктивною:

- а) інформаційна; культурно-просвітницька; організаторська;
- б) соціально-педагогічна; освітня; рекреативна; футурологічна;
- в) агітаційна; пропагандистська; рекламно-довідкова;
- г) непродуктивна: футурологічна.

Література [4; 5]

Тема 2. Засоби масової інформації.

Масовий інформаційний потік.

Засоби масової комунікації.

Зміст поняття журналістика

Зміст поняття “інформація”. Масова інформація і масова свідомість. Типи інформації (статистична, змістова, соціальна). Призначення масової інформації, її особливості.

Що уявляє собою масовий інформаційний потік, його нинішні особливості у зіставленні із минулим сторіччям.

Феномен масової комунікації в умовах XXI ст. Структурна послідовність: комунікатор, комунікативне повідомлення, канал.

Місце і функції журналістики в засобах масової комунікації. Види журналістської інформації: про події, інтерпретуюча, базисна.

Формування нової сфери існування цивілізації — інформаційної. Функції ЗМІ в сучасному суспільстві.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Інформація приватного і суспільного значення.
3. Типи соціальної інформації і яким завданням вони послуговують.
4. Які потреби в суспільстві задовольняють масові інформаційні потоки.

Питання для самоконтролю

1. Дати визначення поняття “інформація”.
2. Навести приклади різних видів інформації журналіста і пояснити їх відмінності.
3. Яким вимогам повинна відповідати інформація журналіста?
4. В чім, на ваш погляд, полягає відмінність інформаційної цивілізації від попередніх?
5. Визначте особливості інформації саме журналістського типу.
6. Що таке масовий інформаційний потік?
7. Чому в сучасному суспільстві ЗМІ стали четвертою владою?

Тести для самоконтролю

1. Якість журналіста визначається за такими ознаками:

- а) особистісні; персональні якості; біографія журналіста;
- б) ділова компетенція; рівень професіоналізму;
- в) рейтинг популярності;
- г) усі відповіді правильні.

2. Особливості видів журналістської інформації позначені:

- а) про події: констатуюча, репродуктивна інформація;
- б) інтерпретуюча: присутні аналіз, коментар, висновки, узагальнення;
- в) базисна: цитати з висловлюваннями державних діячів; матеріал для аналізу; текст з важливими аргументами;
- г) усі відповіді правильні.

3. Інформація про такі події є соціальною:

- а) політичні, економічні, культурні події;
- б) науку і техніку; виробничі проблеми; ринкові відносини;
- в) рекламу діяльності вітчизняних виробників;
- г) неправильна відповідь у п. в.

4. Потреби, які задовольняють масові інформаційні потоки:

- а) формування масової свідомості; самовизначення суспільної думки;
- б) підтримання міжгрупових та міжпартійних контактів;
- в) підтримання необхідного життєвого тону суспільства;
- г) усі відповіді правильні.

5. “Масова” інформація має такі особливості:

- а) орієнтованість на масу незалежно від розмірів та території, де інформація розповсюджена;
- б) відповідність потребам маси в інформації; доступність інформації; можливість громадянам оперативно отримувати інформацію;
- в) турбота про створення єдиної позиції маси з питань державного значення;
- г) усі відповіді правильні.

Література [3–5]

Тема 3. Твори художньої та документальної.

Поняття про види і жанри в літературі та журналістиці. Література художня та документальна. Жанри – інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні

Поняття про репродуктивну та творчу діяльність людини, про художній та науковий типи творчої людини. Необхідність журналістики відповідати одночасно обом вимогам – документальній точності і художній впливовості, переконливості.

При літературно-центричній особливості нашої культурної традиції українська журналістика, на відміну від європейської, завжди мала свої оригінальні ознаки. Завжди була орієнтована не лише на завдання документальної точності відтворення подій, а й на формування активної позиції громадянина стосовно висвітлення тих подій.

Історичне походження видів і жанрів художньої літератури, в теорії починаючи з “Поетики” Аристотеля. Трансформація академічних літературних жанрів у журналістиці внаслідок відбиття в ній соціального замовлення саме на публіцистичний матеріал.

Різновиди журналістики – інформаційна, аналітична, художньо-публіцистична. Її відповідність соціальним функціям – масово поширюваній інформації, статистичній, довідковій енциклопедичності, інформації про особу, діяльність державних органів, право тощо. Інформація фундаментальна та оперативна.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Види і жанри художньої літератури за Аристотелем.
3. Відповідність твору журналіста одночасно вимогам документальної точності і художньої впливовості.
4. Жанри в журналістиці та її різновиди.

Питання для самоконтролю

1. Дати визначення діяльності творчої людини. Репродуктивний тип діяльності.
2. В чому полягає особливість діяльності людини художнього типу?
3. Науковий та художній типи творчості.
4. В чому полягає складність професії журналіста, чому в журналістиці мають відбиватися водночас обидва критерії творчості?
5. Орієнтованість журналіста безпосередньо на практичний результат.
6. Поясніть загальні ознаки нашої культурної традиції, чому вона вважається літературно-центричною.
7. Охарактеризувати основні жанри в журналістиці, її різновиди.
8. У чому полягає соціальна функція журналістики?

Тести для самоконтролю

1. Художній твір визначається:

- а) ідеологічною та документальною точністю;
- б) емоційною впливовістю;
- в) багатозначністю образів загального його змісту;
- г) неправильна відповідь у п. а.

2. Особливості жанрів у журналістиці:

- а) історично жанри в журналістиці походять від літературних;
- б) жанри в журналістиці збігаються з літературними;
- в) переважно орієнтовані жанри у журналістиці на публіцистику;
- г) неправильна відповідь у п. б.

3. Джерелами інформації довідково-енциклопедичного характеру є:

- а) енциклопедії, словники, довідники;

- б) документи громадських та державних установ;
- в) поточна інформація в ЗМІ;
- г) неправильна відповідь у п. в.

4. Жанри в журналістці обираються за таким принципом:

- а) жанри інформаційної публіцистики тяжіють до простої фіксації реальності;
- б) в жанрі аналітичної публіцистики аналізуються реальні факти, події і залежать від задуму автора;
- в) жанри художньої публіцистики залежать від образної системи, запропонованої автором, — при витриманості документальності матеріалу;
- г) усі відповіді правильні.

5. Характерні ознаки інформаційних жанрів:

- а) подія як обов'язкова умова здійснення інформаційної функції;
- б) оперативність відображення як необхідна якість жанрів інформації;
- в) завершеність події у часі;
- г) усі відповіді правильні.

Література [6; 19; 21]

Тема 4. Відмінність оповідання і нарису.

Жанри в публіцистці.

Поняття про стиль у журналістці

Відмінність оповідання від спорідненої з ним повісті полягає в тому, що оповідання описує лише одну подію в житті людини, тоді як повість має справу з кількома подіями, — це формальна ознака жанру. За великої кількості подій у житті Андрія Соколова в “Долі людини” М. Шолохова формально передається розмова двох людей на березі річки перед переправою через неї, — тому це оповідання.

І оповідання, і нарис належать до художньої літератури, обидва користуються художніми засобами впливу на читача, побудовані з використанням різноманітних художніх образів. Але нарис, за його належності до публіцистики, є документальною літературою, тобто повинен відповідати критеріям наукової точності, текстової відповідності життєвому факту.

Інформаційні жанри в газеті: замітка, звіт, репортаж, інтерв'ю. На радіо та телебаченні: повідомлення, інтерв'ю, репортаж.

Аналітичні жанри в газеті: аналітичний звіт, стаття, кореспонденція, огляд, рецензія, лист, бесіда, коментар, журналістське розсліду-

вання, версія, аналітичний прес-реліз, резюме. На радіо та телебаченні: кореспонденція, коментар, огляд, бесіда, дискусія, журналістське розслідування.

Художньо-публіцистичні жанри: нарис, зарисовка, есе, фейлстон, памфлет.

Поняття про стиль журналіста, умови його формування.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Видатні явища нарису в українській літературі.
3. Відмінність художнього та наукового типів творчості в журналістиці.
4. Звіт інформаційний та аналітичний.

Питання для самоконтролю

1. Що ви розумієте під терміном “жанр”?
2. Поняття “журналістська інформація” та “інформаційний жанр”.
3. Визначіть жанри в пресі, на радіо, телебаченні.
4. Відмінність між інформаційними та аналітичними жанрами.
5. Що є спільним і відмінним у художньо-публіцистичних та аналітичних жанрах?
6. Які загальножурналістські жанри використовуються в рекламі?
7. В чому полягає відмінність між оповіданням і нарисом?

Тести для самоперевірки

1. Належать (чи ні) до одного термінологічного ряду такі поняття:

- а) лірика, драма, епос;
- б) повідомлення, інтерв'ю, репортаж;
- в) типовий, інформаційний, аналітичний;
- г) неправильна відповідь у п. в.

2. Вибір жанру залежить від:

- а) матеріалу журналіста;
- б) замовлення редактора;
- в) технічних можливостей редакції;
- г) правильна відповідь у п. а.

3. Головна функція нарису:

- а) ідеологічна;
- б) виховна, етична;
- в) політична;
- г) правильна відповідь у п. б.

4. Вибір інформаційного жанру визначає:

- а) завершеність події в часі;
- б) подія як привід для здійснення інформаційної функції;
- в) оперативність відображення;
- г) усі відповіді правильні.

5. Спільні ознаки газетних жанрів:

- а) орієнтація на масову аудиторію;
- б) публікація з відомою читачам періодичністю;
- в) повідомлення про достовірні факти;
- г) усі відповіді правильні.

Література [18; 21]

Тема 5. Організація редакційної та видавничої роботи в журналістиці. Редакційне завдання та творчий пошук працівників редакції

Методика створення текстів для друкованих видань. Види друкованої інформаційної продукції. Хронікальна замітка. Звіт (прямий, аналітичний, тематичний, проблемний). Різновиди інтерв'ю. Прес-конференції. Репортажі.

Способи творчої діяльності журналіста як комбінації реальних складових діяльності, завдяки якій отримуємо запланований результат. Поняття про операціональну структуру творчого процесу. Творчий процес як технологія.

Творчий акт як єдність двох самостійних складових — отримання інформації і створення тексту. Значення емоційного ставлення до матеріалу.

Організація колективної роботи в журналістиці. Планування оперативне і довгострокове. Планування процесу та його наслідків. Поняття про інформаційну політику.

Редакторська робота, її стадії в послідовності від окремої статті до цілого випуску.

Теми рефератів

- 1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
- 2. Моє уявлення про творчий процес у журналістиці.
- 3. Духовна робота окремого журналіста і колективу редакції.
- 4. Відмінність звітів тематичного і аналітичного.

Питання для самоконтролю

- 1. Як визначити, який жанр краще обрати для висвітлення події, що відбувається?

2. Охарактеризуйте методику створення хронікальної, короткої та розгорнутої замітки.

3. Охарактеризуйте особливості проблемного та пізнавального репортажів.

4. Назвіть особливості інтерв'ю та репортажу в газеті, на радіо та телебаченні.

5. Як узгодити особисті вподобання журналіста як творчої індивідуальності і необхідність виконувати колективне завдання редакції?

6. Порівняйте кілька репортажів про одну подію.

7. Сплануйте оперативну і довгострокову роботу редакції.

8. В чому полягає відмінність інтерв'ю-діалогу і прес-конференції?

Тести для самоперевірки

1. При підготовці до інтерв'ю:

- а) визначається мета бесіди;
- б) вивчається предмет бесіди;
- в) вивчається співбесідник;
- г) усі відповіді правильні.

2. Для успішного інтерв'ю треба:

- а) першим питанням одразу втягувати в бесіду;
- б) передбачувати можливі відповіді;
- в) формувати питання так, щоб уникати неоднозначних відповідей;
- г) усі відповіді правильні.

3. Повідомлення повинне бути:

- а) відповідати культурному стандарту в етичному сенсі;
- б) речення повинне містити в собі лише одну завершену думку;
- в) знайти емоційний ключ, щоб все запам'ятовувалось;
- г) усі відповіді правильні.

4. На радіо продуктивними є такі репортажі:

- а) про події;
- б) проблемні, пізнавальні;
- в) інсценовані;
- г) усі відповіді правильні.

5. Для інформаційної ефективності статті визначальним є:

- а) соціально значущий факт;
- б) високий рівень оперативності;

- в) оперативність, злободенність, актуальність;
- г) усі відповіді правильні.

Література [8; 17; 23]

Змістовий модуль II. Культура журналістики та її функції

Тема 6. Види роботи сучасного журналіста, методи збирання інформації

Види діяльності журналіста: редакторська, організаційна, авторська; підпорядкованість їх інформаційній політиці держави.

Методи та прийоми збирання інформації журналістом. Вимоги до внутрішньої культури журналіста.

Метод опитування, типи питань журналіста: за формою — відкриті та закриті, прямі та непрямі; за функціями — основні, контрольні; за впливом на співбесідника — нейтральні, підказуючі. Правила, яких потрібно дотримуватись журналісту при опитуванні.

Спостереження, відкриті та приховане, включене і невключене, пряме і непряме, стандартизоване і неструктуроване, систематичне і несистематичне.

Вивчення документів як метод збирання інформації; класифікація типів документів; методи аналізу документів. Логічне, текстологічне та порівняльне вивчення документів.

Журналістське розслідування; підготовка до нього, передбачення його наслідків; необхідність абсолютних доказів для висновків.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Яким чинникам повинна відповідати внутрішня культура журналіста.
3. Спостереження як метод збирання інформації журналістом.
4. Значення журналістського розслідування в сучасній журналістиці.

Питання для самоконтролю

1. Значення збирання інформації для журналістики.
2. Якого типу інформація важлива для журналіста?
3. В чому полягає складність методу опитування в журналістиці?
4. Поясніть відмінність між методами спостереження.
5. Види документів як чинники інформації.
6. Особливості бесіди в газеті, на радіо та телебаченні.
7. До якого жанру журналістики належить розслідування?

Тести для самоконтролю

1. Методи збирання інформації в журналістиці:

- а) безпосередня взаємодія з об'єктом вивчення та опосередкована;
- б) особові та безособові;
- в) нейтральні та підказуючі;
- г) неправильна відповідь а, це не метод, а спосіб.

2. Таких правил повинен дотримуватися журналіст при опитуванні:

- а) досконально знати проблему для опитування;
- б) створення комфортних умов для співбесідника;
- в) вміти поєднувати спілну позицію з дискусійною;
- г) усі відповіді правильні.

3. У журналістиці спостереження використовуються з такою метою:

- а) для безпосереднього сприймання об'єкта;
- б) для цілеспрямованого вивчення об'єкта;
- в) тільки спостереження може дати необхідний матеріал;
- г) усі відповіді правильні.

4. На таких підставах класифікуються документи:

- а) залежно від техніки та способу змісту;
- б) залежно від значення;
- в) залежно від типу джерела та його статусу;
- г) усі відповіді правильні.

5. Журналістське розслідування використовується з метою:

- а) аби викрити таємницю особи або організації;
- б) для виявлення реальних причин події, явища;
- в) допомогти людям зрозуміти те, що відбувається;
- г) усі відповіді правильні.

Література [1; 9; 14]

Тема 7. Морально-етичні засади в роботі журналіста.

Соціальна відповідальність журналіста, його орієнтація в своїй творчості на сприяння духовній єдності народу України

Орієнтація журналіста на безмежну свободу є ознакою його професіоналізму. Адаже діяльність людини обумовлена двома головними чинниками: предметними, речовими і соціальними. Відповідно до соціального замовлення на професію для журналіста неминучі підвищені мобільність та інтелектуальна і емоційна напруженість. Тому світовою журналістикою напрацьовані певні професійно-етичні

стандарту, за яких здійснюється плідна робота в ЗМІ. Ці стандарти й визначають творчий простір для журналіста.

Категорії професійної відповідальності та професійної совісті. Залежність між результатом роботи журналіста й тими наслідками, які вона може мати для суспільства. Так постає питання про якість роботи журналіста.

“Міжнародні принципи професійної журналістської етики” — “Соціальна відповідальність журналіста”.

Норми: журналіст — партнер; журналіст — аудиторія; журналіст — джерела інформації; журналіст — герої; журналіст — автори; журналіст — колеги; журналіст — влада.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Охарактеризувати діяльність конкретного телеканалу з позицій дотримання журналістами принципів соціальної відповідальності.
3. Моє уявлення про високопрофесійного журналіста (на прикладі конкретної особи).
4. Межі свободи журналіста в сучасному світі.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть приклади порушення правил етики журналістом конкретного телеканалу.
2. Чи можливі в журналістиці протиріччя між етикою національною і загальнолюдською?
3. Чому орієнтація журналіста на безмежну свободу не є професійною?
4. Яким чином журналіст за різних ідеологічних партійних спрямувань може сприяти духовній єдності народу?
5. Як журналіст вирішує проблему: особистість — державна влада?
6. В чому полягають для журналіста професійно-етичні норми у стосунках: “журналіст — аудиторія”, “журналіст — джерело інформації”, “журналіст — автор”, “журналіст — колеги”?

Тести для самоконтролю

1. **Моральні принципи в журналістиці полягають у такому:**
 - а) дотримуватись пріоритету суспільних інтересів та загальнолюдських гуманістичних цінностей над груповими;
 - б) дотримуватись законів своєї країни та міжнародних правових актів;
 - в) дотримуватись загальноприйнятих норм моралі, а також стандартів культури стосунків;
 - г) усі відповіді правильні.

2. Професійний обов’язок журналіста полягає у:

- а) турботі про те, аби суспільство отримувало матеріал, який дозволяє йому сформулювати точне уявлення про зовнішній світ;
- б) сприянні зробити загальнодоступною роботу ЗМІ;
- в) пропагуванні загальнолюдських цінностей;
- г) усі три відповіді правильні.

3. Такі головні завдання на сьогодні стоять перед журналістикою:

- а) зробити прозорою для людей діяльність владних структур, тобто встановити над нею контроль з боку суспільства;
- б) допомогти людині в умовах соціального розшарування зберегти людську гідність, здатність до взаємодопомоги;
- в) в умовах забруднення мови випроваджувати живу, виразну українську мову;
- г) усі відповіді правильні.

4. Обов’язки журналіста перед владою такі:

- а) прагнути і досягти точної і доказової критики владних структур у ЗМІ;
- б) надавати інформаційну підтримку владним структурам для здійснення ними своїх функцій;
- в) відстоювати право суспільства на доступ до інформації про діяльність владних структур;
- г) усі відповіді правильні.

5. “Морально-професійні регулятори поведінки” для журналіста означають:

- а) дотримання етичних норм спілкування в суспільстві;
- б) виконання професійних обов’язків;
- в) орієнтацію на загальнолюдські цінності;
- г) правильна відповідь у п. б.

Література [2; 11; 22]

Тема 8. Професійна етика та психологія журналістського спілкування

Сутність професійної етики полягає в науковому забезпеченні морально бездоганного виконання професіоналами своєї ролі у відповідності із загальноприйнятими в суспільстві етичними принципами. Професійна етика журналіста юридично не фіксована, але спирається на прийняті в журналістському середовищі та підтримані силою суспільної думки моральні принципи, норми і правила поведінки журналіста. У 1983 р. було визначено “Міжнародні принципи професійної журналістської етики”.

Такт — це відчуття міри, що підказує відповідну до ситуації поведінку, вміння тримати себе належним чином тощо. Як редактор і критик творів своїх колеґ журналіст входить у сферу етичних стосунків «журналіст — автор». При підготовці тексту до публікації важливо навті незначні поправки погодити з автором.

Проблемами ефективної діяльності журналіста на сьогодні є: творчий характер, інтелектуальна інтенсивність праці, її нерегульована тривалість за умов жорсткої регламентації в редакціях; суцільно впливове за наслідками значення роботи, висока соціальна відповідальність за свою працю та її результати; наявність об'єктивних та суб'єктивних труднощів і перешкод у здобуванні нової інформації; фактичні прояви морально-психологічного тиску у зв'язку з виконанням професійного обов'язку.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Умови комфортності журналістської праці.
3. Журналістська етика на міжнародному рівні.
4. Моральна відповідальність журналіста перед суспільством.

Питання для самоконтролю

1. Як журналістика впливає на подальший розвиток і становлення суспільства, духовності його громадян?
2. Чим пояснити факт активного звернення широкої аудиторії до журналістики на сучасному етапі?
3. Який вплив справляє демократична преса на формування національної свідомості?
4. Що зумовлює творчу атмосферу в редакційному колективі?
5. Від яких умов залежить продуктивність праці журналіста?
6. Роль міжнародної журналістики у забезпеченні прав журналіста.
7. Які моральні проблеми можуть виникати в журналіста при добуванні нової інформації?

Тести для самоконтролю

1. За етикою і поведінкою журналіст має відповідати таким професійним вимогам:

- а) знати правові засади професії;
- б) бути обізнаним у міжнародних принципах загальнонародської моралі;
- в) вміти відстоювати свої переконання;
- г) усі відповіді правильні.

2. Тактовність журналіста — це:

- а) вміння уникати конфліктних ситуацій у спілкуванні під час інтерв'ю;
- б) в друкованих матеріалах не перебільшувати негативи;
- в) повага до роботи своїх колеґ;
- г) усі відповіді правильні.

3. Етична комфортність в колективі редакції сприяє (ні) продуктивності праці журналіста:

- а) ні;
- б) не визначено, адже праця журналіста є індивідуальною;
- в) беззаперечно, бо продуктивність діяльності людини залежить від приналежності її до певного колективу;
- г) правильна відповідь у п. в.

4. Національна свідомість людини залежить від праці журналістів:

- а) безперечно;
 - б) дуже приблизно;
 - в) не залежить;
 - г) правильна відповідь у п. а.
- 5. Соціальна відповідальність журналіста полягає у:**
- а) передбаченні наслідків публікацій;
 - б) вмінні контролювати моральний зміст публікацій;
 - в) вмінні вбачати в подіях моральний зміст;
 - г) усі відповіді правильні.

Література [2; 8; 10]

Тема 9. Триєдина сутність журналістики: історико-художня, соціально-економічна та практична. Ідеологічний аспект в роботі журналіста та сучасні фінансові реалії. Вихід безпосередньо на практичний результат як головна мета в роботі журналіста

Все істотне в людській свідомості відбувається, а тому й запам'ятовується виключно через емоційне сприймання. Видатні журналісти І. Франко, Я. Галан, І. Еренбург вміли своєю публіцистикою змінювати уявлення людей про життя країни, змінювати своє ставлення до подій у світі.

Так у найвищих проявах журналістської майстерності ми завжди бачимо органічне поєднання художньої майстерності, емоційної

впливовості із конкретним життєвим ставленням до матеріальних проявів подій, із суворого економічної та політичної основою.

Відповідно, за інформаційної доби в цивілізаційній історії суспільства кому належать ЗМІ, тому належить і влада — в її державницькому значенні.

Але на відміну від окремо художньої творчості письменників, журналіст професійно прислужується конкретним практичним цілям у житті держави. В сучасному розвиненому суспільстві це є завдання різного спрямування, їм підпорядковані всі види ЗМІ. Тому завжди залишається актуальною політична позиція журналіста, його особисті переконання та вподобання, яких він має вміти дотримуватись, відстоювати — попри всі складності життєвих та фінансових обставин. Вміння вирішувати проблеми належним чином і визначає по-тім його авторитет і професійну впливовість у сфері журналістики.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Видатні постиги в сучасній журналістиці.
3. Творча свобода журналіста за умов капіталізму.
4. Професійна гідність журналіста.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає єдність художнього та наукового критеріїв у сучасній журналістиці?
2. Чому журналістика повинна їх поєднувати?
3. В чому ви бачаєте практичну орієнтованість журналістики?
4. Чому емоційний критерій має велике значення в журналістиці?
5. Яким цілям слугує журналістика в державі?
6. Які нові вимоги висуває доба глобалізації перед журналістикою?
7. Чи зменшується в журналістиці значення ідеології за інформаційної доби?

Тести для самоконтролю

1. За таких умов людина найкраще запам'ятовує матеріал:

- а) філософська змістовність;
 - б) новизна матеріалу;
 - в) емоційність викладення;
 - г) правильна відповідь у п. в.
- ##### 2. У ЗМІ зміну ставлення людей до подій, явища зумовлює:
- а) авторитетне висловлювання в солідному виданні;
 - б) частота та регулярність подання матеріалу;

- в) використання високодієвого емоційного впливу (реклама, кіно тощо);
- г) правильна відповідь у п. а.

3. За умов інформаційної цивілізації ЗМІ є четвертою владою через:

- а) масованний тиск на свідомість людини;
- б) вільний час людини окуповано розважальною інформацією;
- в) належність ЗМІ до політтехнологій;
- г) усі відповіді правильні.

4. Журналіст повинен вміти відстоювати свої переконання:

- а) до цього його зобов'язує обов'язок журналіста;
- б) від вміння це робити залежить рівень професіоналізму журналіста;
- в) через засади загальнолюдської моралі;
- г) усі відповіді правильні.

5. Творчість журналіста має бути підпорядкованою насамперед практичним цілям:

- а) у цьому полягає сенс професії журналіста;
- б) це стратегічна мета ЗМІ;
- в) цього потребує саме суспільство;
- г) усі відповіді правильні.

Література [4; 15; 16]

Тема 10. Журналістика економічна, політична, міжнародна, фото-, радіо- і тележурналістика

Відповідно до функцій, призначення журналістики розрізняють її різновиди. Економічна журналістика слугує державним потребам у сфері народного господарства та проблематиці як внутрішньої економіки держави, так і загальноосвітнім економічним проблемам на різних її рівнях

Політична журналістика орієнтована ідеологічними функціями, піклується про державу у сфері її соціального добробуту, бере участь у всіх формах суспільного життя, контролює його моральний стан, бере участь у передвиборчих кампаніях на боці своєї політичної сили. Складність цього соціального завдання журналістики полягає в необхідності працювати на конкретне політичне замовлення, одночасно піклуючись про те, що головним завданням журналістики є піклування на стратегічному рівні про соціальну і політичну злагоду у державі.

Міжнародна журналістика, маючи на увазі переважно зовнішні проблеми держави, повинна мати високий професійний рівень і до-

бу обізнаність у міжнародних справах, в проблемах міждержавних стосунків України із зовнішнім світом.

Усі ці види журналістики мають матеріальну реалізацію у вигляді друкованих видань, радіо, телебачення, різновидів відеовпливу, серед яких особливе значення має фотожурналістика. Кожний з цих різновидів має свої професійні особливості і є сферою окремого вивчення.

Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Міжнародна журналістика на радіо, телебаченні.
3. Економічна журналістика у друкованих виданнях.
4. Політична журналістика як інформаційний інструмент у вирішенні соціальних проблем у державі.

Питання для самоконтролю

1. Яким чином економічна журналістика здатна сприяти вирішенню економічних проблем у державі?
2. На які засади спирається економічна журналістика у виконанні своїх функцій?
3. Якими професійними якостями повинна володіти економічна журналістика?
4. У якій позиції стосовно своєї держави перебуває міжнародна журналістика?
5. У яких формах економічна журналістика відображає економічний стан своєї держави?
6. Чи здатна радіожурналістика впливати на аудиторію на міжнародному рівні?
7. Роль фотожурналістики у сучасних ЗМІ.

Тести для самоконтролю

1. Політична журналістика має бути (ні) партійною:

- а) так;
- б) слугувати загальнодержавним інтересам на позапартійному рівні;
- в) не обов'язково;
- г) усі відповіді правильні.

2. Журналіст в економічній журналістиці має бути (ні) професійним економістом:

- а) так;
- б) ні;
- в) залежно від громадянської гідності та професійного рівня;
- г) правильна відповідь у п. 6.

3. На такі проблеми здатна впливати міжнародна журналістика:

- а) формування загальносусільного ставлення до певних подій;
- б) виявлення найзначущого матеріалу в потоці світових подій;
- в) поглиблення знань населення про зовнішній світ;
- г) усі відповіді правильні.

4. Такі завдання здатна виконувати фотожурналістика:

- а) реклами;
- б) фотодокументів кримінального розділу;
- в) відтворення історичних подій;
- г) усі відповіді правильні.

5. Таким чином тележурналістика виконує рекреативну функцію:

- а) підбором інформації про новини в культурі;
- б) як телеведучих у розважальних програмах;
- в) організацією телевікторин різного спрямування;
- г) усі відповіді правильні.

Література [6; 7; 20; 22]

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№ пор.	Форма оцінювання знань	Кількість балів	Результат
1	Оцінювання поточної роботи в семестрі, в т. ч.:	від 0 до 40 балів в т. ч.:	
1.1	виконання обов'язкових завдань: а) систематичність та активність роботи протягом семестру б) виконання завдань для самостійного опрацювання	до 20 балів, з них: а) до 10 балів б) до 10 балів	
1.2	проходження модульного контролю знань	до 20 балів	
2	Оцінювання письмової екзаменаційної роботи	від 0 до 60 балів	проходження підсумкового контролю знань з дисципліни і одержання підсумкової оцінки

Бали за результатами поточного контролю в сумі та за доданками, а також за результатами оцінювання письмової екзаменаційної роботи виставляються числом, кратним "5".

Загальна підсумкова оцінка (в балах) складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит. На іспиті студент повинен набрати не менше 30 балів.

Підумковий контроль знань з дисципліни проводиться у формі письмового іспиту за екзаменаційними білетами, кожен з яких включає три питання.

Відповідь на кожне питання білета оцінюється диференційовано в 20, 10, 0 балів:

20 балів — якщо відповідь студента містить повне, розгорнуте, правильне та обгрунтоване викладення матеріалу;

- виявляє при цьому високі знання усієї програми навчальної дисципліни, вміння користуватися різноманітними методами наукового аналізу суспільних явищ, виявляти їхні характерні ознаки та особливості;
 - відображає чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння взаємозв'язку і взаємодії, правильне формулювання відповідних тлумачень;
 - містить аналіз змістового матеріалу, порівняння різних поглядів на проблему, самостійні висновки, формулювання та аргументацію свого погляду;
 - містить, поряд із теоретичним матеріалом, практичні оцінки та порівняння;
 - логічно і граматично правильно викладено;
- 10 балів** — якщо студент дав відповідь на поставлене запитання, однак вона має хоча б один з таких недоліків:
- є неповною, не містить усіх необхідних відомостей про предмет запитання,
 - є не зовсім правильною: наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, нечіткі характеристики відповідних явищ;
 - не є аргументованою: не містить посилань на інші джерела, аналізу відповідних теорій; недостатньо використано дані практики, інший фактичний і статистичний матеріал;
 - свідчить про наявність прогалин у знаннях;
 - викладена з порушенням логіки подання матеріалу, містить багато граматичних, грубих стилістичних помилок та виправлень;
- 0 балів** — якщо студент не відповідав на поставлене запитання;
- відповідь є неправильною, не розкриває сутності питання;
 - при відповіді допущені грубі змістові помилки, які свідчать про відсутність знань;

- їх безсистемність та поверховість, невміння сформулювати думку та викласти її, незнання основних положень навчальної дисципліни.

Результат письмового іспиту складається з суми балів, одержаних за відповіді на всі питання. У тому разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 30 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами іспиту (тобто 0 балів).

Загальне підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі (в діапазоні від 0 до 40 балів) та результатів письмового іспиту (не менше 30 і не більше 60 балів) за 100-бальною системою з подальшим переведенням у традиційну систему за 4-бальною шкалою та шкалою ECTS для фіксації оцінки в нормативних документах.

Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
85–100	5 (відмінно)	A
80	4 (добре)	B
65–75		C
60		D
50–55	3 (задовільно)	E
30–45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	FX
0–25	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивчення дисципліни	F

Для реєстрації оцінки за шкалою ECTS в екзаменаційних відомостях вводиться спеціальна графа “Оцінка за шкалою ECTS”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Журналістика* в умовах гласності. — К., 1991.
2. *Засоби масової інформації: Українське законодавство.* — К., 1995.
3. *Здоровега В. П.* Вступ до журналістики. — Львів, 1994.
4. *Москаленко А. З.* Основи журналістики. — К., 1994.
5. *Коповалова О. В.* Основи журналістики. — М.; Ростов н/Д, 2005.

Додаткова

6. *Смирнов В. В.* Жанри радіожурналістики. — М., 2002.
7. *Радіожурналістика.* — М., 2000.
8. *Фиксгелуус Э.* Десять заповідей журналіста. — М., 1999.
9. *Тертычный Ф. Ф.* Расследовательская журналистика. — М., 2002.
10. *Абдеев Р. Ф.* Философия информационной цивилизации. — М., 1994.
11. *Воробьев А. М.* СМИ как фактор формирования гражданского общества: процесс, тенденции, противоречия. — Екатеринбург, 1998.
12. *Нозль-Нойман Э.* Общественное мнение. Открытие спирали молчания. — М., 1996.
13. *Яковлев И. П.* Основы теории коммуникаций. — СПб., 2002.
14. *Березин В. М.* Сущность и реальность массовой коммуникации. — М., 2002.
15. *Мартин У. Дж.* Информационное общество. — М., 1989.
16. *Афанасьев В. Г.* Социальная информация. — М., 1987.
17. *Шенк Р. К.* Обработка концептуальной информации. — М., 1986.
18. *Гусев Н.* Современные жанры журналистики. — М., 1995.
19. *Коновалова О. В.* Информационные жанры на телевидении. — Ростов н/Д, 1997.
20. *Егоров В. В.* Телевидение и власть. — М., 1998.
21. *Черпахов М. С.* Проблемы теории публицистики. — М., 1973.
22. *Яворський М.* Україна в епоху капіталізму. — К., 1924.
23. *Лазуткина Г. В.* Основы творческой деятельности журналиста. — М., 2007.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Основи журналістики”.....	4
Методичні вказівки до самостійного вивчення кожної теми.....	5
Порядок оцінювання знань студентів за результатами вивчення дисципліни.....	23
Список літератури.....	26

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *А. П. Нечиторук*

Зам. № ВКЦ-4478

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк рогаційний графаретний.
Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*